

แนวทางการสร้างสื่อการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับบริบทพหุวัฒนธรรม
ของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

The Methods of Medias Production of Human Right Correspond the
Context of Multiculturalism of Students in the Southern Border Provinces

เจษฎา ทองขาว¹ ชลธีรัตน์ มเหสัักขกุล² และนฤมล ฐานิสโร³
Jesada Thongkaoe¹, Chaleerath Maheasakkagul² and Narumol Tanisro³

Received: Mar 15, 2024 Revised: Apr 11, 2024 Accepted: May 1, 2024

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³ อาจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Assistant Professor, Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000

² Assistant Professor, Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000

³ Lecturer, Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000

*Corresponding author: E-mail address chaleerath.m@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายไทย ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพัฒนาแนวทางและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ประสบปัญหาในด้านการจัดทำสื่อการเรียนรู้ เนื่องจากบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและมีการใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารเป็นหลัก นักเรียนในพื้นที่ดังกล่าวจึงยังคงมีปัญหาด้านการสื่อสารหรือการรับรู้และความเข้าใจในภาษาไทยอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ควรจะต้องมีความหลากหลายทั้งในแง่ของรูปแบบของสื่อ เช่น การ์ดบัตรคำ บอร์ดเกม หรือคลิปวิดีโอรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน โดยสื่อต่าง ๆ ต้องมีการนำเสนอในรูปแบบทวิ-พหุภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษามลายูถิ่นควบคู่กัน เพื่อให้ให้นักเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารสามารถเข้าใจแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ง่ายขึ้น และการจัดทำสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ควรดำเนินการเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอนและโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

คำสำคัญ: สื่อการเรียนรู้, สิทธิมนุษยชน, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

This research article purposes 1) to study the issues of human rights, rights, liberties and duties according to the international laws and Thai laws that correspond to learning management in schools and educational institutes for the fundamental education and the vocational education in the southern border provinces 2) to recommend the media management of the learning for human right that corresponds the context of multiculturalism education in the southern border provinces by documentary research and the interview of academics for developing the learning media that suitable for the level of students in the areas.

Consequently, we found the human rights, rights, liberties and duties learning management in the southern border provinces, it confronts with learning media. This is because the context of multiculturalism that almost people respect in Islam and apply dialect Malay language in daily life. The students in that areas face to the communication problem and the understanding of Thai language. Therefore, the productions of medias of learning human rights, rights, liberties and duties have to be variety as cards, board games or video clips in animation. All media provides in both Thai and dialect Malay for all student understating the concepts of human rights easier. Also, the medias would present via online for facilitating the teachers in the southern border provinces utilize the medias easily.

Keywords: learning media, human right, southern border provinces

บทนำ (Introduction)

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ถูกกำหนดมาเพื่อให้คนทั่วโลกคำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรมในสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยหลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) อย่างไรก็ดี แม้ทั่วโลกจะให้ความสำคัญกับหลักการสิทธิมนุษยชนก็ตาม แต่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประเทศทั้งในมิติการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม [1] ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ซึ่งได้จัดทำขึ้นเพื่อให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) โดยกำหนดให้ยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางพัฒนา”

ในการที่จะสร้างจิตสำนึกเพื่อให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปลูกฝังหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนให้แก่บุคคลทั่วไปตั้งแต่ในระดับเยาวชน โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ที่จนถึงปัจจุบัน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้จัดให้มีการอบรม “หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษา : ครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน” ให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดน่านร่องทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งในภาคใต้ก็ได้ใช้พื้นที่จังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดน่านร่องทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษา

อย่างไรก็ดี ด้วยบริบทพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูและมีความเป็นพหุสังคม (Plural Society) ประชาชนส่วนใหญ่จึงใช้ภาษามลายูถิ่นสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน [2] อีกทั้งสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมีทั้งโรงเรียนในระบบและโรงเรียนนอกระบบ โดยโรงเรียนในระบบ ประกอบด้วยโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา อาชีวศึกษา และโรงเรียนนอกระบบ ได้แก่ การจัดการศึกษานอกโรงเรียน และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม [3] ซึ่งจากฐานข้อมูลนักเรียนของสำนักงานศึกษาธิการภาค 7 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ปรากฏว่ามีนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็นระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.3) จำนวน 126,359 คน ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6) จำนวน 125,479 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) จำนวน 102,149 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) จำนวน 111,556 คน และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.1-ปวช.3) จำนวน 8,264 คน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 473,807 คน นักเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวันและยังคงมีการใช้ภาษามลายูถิ่นสำหรับการเรียนในระบบโรงเรียน [4] ด้วยสภาพบริบทในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำสื่อที่ใช้ในการอบรมหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสอดคล้องกับสังคมพหุวัฒนธรรม

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการอบรมหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษา: ครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดผลสัมฤทธิ์และสามารถนำไปใช้ได้จริงสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ งานวิจัยฉบับนี้จึงได้ทำการศึกษาแนวทางในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับบริบท การศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเสนอแนะให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

1. เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายไทย ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและสถานศึกษาในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษา พหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสารจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำรา งานวิจัย บทความ และเอกสารจากสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย
 - 2.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน จำนวน 3 คน
 - 2.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) จำนวน 3 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาด้านการ จัดการเรียนการสอนด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัย (Results)

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ตามกฎหมาย ระหว่างประเทศและกฎหมายไทย ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและสถานศึกษาใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 แนวคิดว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ตามกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายไทย

สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ สัญชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และความแตกต่างในด้านอื่น ๆ สิทธิมนุษยชน รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ อันได้แก่สิทธิในการมีชีวิตอยู่โดยอิสระและเสรีภาพ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ สิทธิในการแสดงความคิดเห็น มนุษย์ทุกคนควรได้รับสิทธิดังกล่าว โดยปราศจากการแบ่งแยก [5] ซึ่งแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นได้รับการรับรองไว้อย่างเป็นทางการ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยปฏิญญาดังกล่าวมีฐานะเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่นานาประเทศต่างถือปฏิบัติต่อกันมาเป็น เวลานานจนถือว่าเป็นกฎหมายที่นานาประเทศจะต้องเคารพและให้การปฏิบัติตาม หากประเทศใดฝ่าฝืนก็จะ ถือว่าละเมิดพันธกรณีในทางระหว่างประเทศ ปฏิญญานี้ได้ถือว่าเป็นพื้นฐานของ ความร่วมมือ ในทางระหว่างประเทศและสนธิสัญญาระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ถือกำเนิดขึ้นในภายหลัง [6]

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิด มุ่งเน้นไปที่ การให้คุณค่าในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งปัจจุบันองค์การสหประชาชาติ ได้มีตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งถือได้ว่าเป็นสนธิสัญญาหลัก (Core International human rights treaties) จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ 1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 3) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการ การเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ในทุกรูปแบบ 4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 5) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติ ทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ 6) อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี 7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ 8) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วย การคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ และ 9) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงาน โยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว

หลักการสำคัญในเรื่องของสิทธิมนุษยชน คือ การที่รัฐให้ความสำคัญในการรับรองและ คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคให้แก่ประชาชนภายในรัฐ โดยการบัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ารัฐดังกล่าวเป็นรัฐ ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย สำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการนำเอาบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และหน้าที่ของปวงชนชาวไทยมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน อย่างไรก็ดีแม้สิทธิและเสรีภาพจะเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดและได้รับการ รับรองไว้อย่างได้รัฐธรรมนูญ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลจะใช้หรืออ้างสิทธิและเสรีภาพโดยปราศจาก ขอบเขตได้ ดังนั้น การใช้สิทธิและเสรีภาพจึงอาจถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย ประกอบกับอีก

สถานะหนึ่งประชาชนก็เป็นผู้อยู่ภายใต้ปกครอง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย กล่าวคือ เมื่อประชาชนได้ประโยชน์จากรัฐ ก็ต้องมีหน้าที่ต่อรัฐบางประการด้วย [7] ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ใน หมวด 3 (มาตรา 28 - 49) และได้มีการกำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไว้ในหมวด 5 (มาตรา 50)

1.2 การใช้ภาษา “มลายู” ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาษามลายูถิ่นที่ใช้สื่อสารกันในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ได้มีการใช้ภาษามลายูถิ่นแบบเดียวกัน เนื่องจากในอดีตจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสเคยเป็นดินแดนที่อยู่ในอาณาจักรเดียวกัน เรียกว่า อาณาจักรลังกาสุกะ (Langkasuka) หรือ ลัง-ยา-สัว ตามจดหมายเหตุจีน [8] ซึ่งในปัจจุบันการใช้ภาษาและการศึกษาของชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากจะสื่อสารกันด้วยภาษาพูดที่เป็นภาษาไทยแล้ว ยังมีการใช้ภาษาพูดที่เป็นภาษามลายู ที่เรียกว่า ภาษามาลย์ หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า ภาษายาวิ ไม่ว่าจะเป็นภาษามลายูถิ่นและภาษามลายูกกลางเป็นหลักในการสื่อสาร นอกจากการพูดแล้วนั้น ในด้านการเขียน ชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นอกจากเขียนภาษาไทยแล้วยังมีภาษาเขียนในท้องถิ่น ทั้งภาษามลายูกกลางและมลายูถิ่นปัตตานี ในสองลักษณะ คือ ภาษาอักษรยาวิ (ภาษามลายูที่เขียนด้วยตัวอักษรภาษาอาหรับ) ภาษาอักษรรูมี (ภาษามลายูที่เขียนด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษ) อีกด้วย [9] นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษามลายูกกลางและมลายูถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในบางโรงเรียนควบคู่กันไปด้วย

1.3 การจัดการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบัน

ในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้มีการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยหลักสูตรแกนกลางเป็นหลักสูตรที่ได้กำหนดเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลางมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง โครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน ซึ่งระบุการจัดเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเกณฑ์กลางในการจบหลักสูตร โดยหลักสูตรแกนกลางจะเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา เป็นส่วนจำเป็นสำหรับพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้เป็นพลเมืองดีของชาติและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญทางวิทยาการในโลกยุคปัจจุบัน [10] โดยได้มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญได้แก่ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ 8) ภาษาต่างประเทศ ซึ่งจากการแบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น 8 กลุ่มสาระ จะเห็นได้ว่าหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนประเด็นเรื่อง สิทธิมนุษยชน เป็นหน้าที่ของกลุ่มสาระสังคมศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการสอดแทรกเนื้อหาดังกล่าวไว้ในเรื่องหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนิน

ชีวิตในสังคม [11] ซึ่งได้มีการระบุถึงประเด็นเรื่องสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย และสังคมโลก

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้มีการกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มสาระสังคมศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนมีเป้าหมายที่จะต้องทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิของผู้อื่น อย่างไรก็ตามแม้ประเด็นในเรื่องของสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนทุกคนก็ตาม แต่ก็ยังมีประเด็นเนื้อหาในบางประเด็นที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและมโนทัศน์ความรู้ด้านกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง การที่จะปลูกฝังและทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ จึงต้องมีการบูรณาการการเรียนการสอนโดยมีการสอดแทรกเนื้อหาให้เหมาะสมกับช่วงชั้นเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม พบว่า ปัจจุบันกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ร่วมมือกันจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้อิทธิมนุษยชนศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมในประเด็นสิทธิมนุษยชนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์กับช่วงชั้นเรียนของนักเรียนในแต่ละวัย 5 ช่วงชั้น ดังนี้

ระดับปฐมวัย เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนาน ทำตามกติกา

ระดับประถมศึกษาตอนต้น เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนรักตนเอง รักครอบครัว รักโรงเรียน รักชุมชน

ระดับประถมศึกษาตอนปลาย เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนรู้หน้าที่ รู้รับผิดชอบ รู้สิทธิตน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนมีวินัย ใส่ใจคบเพื่อน เตือนภัยสังคม

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนยอมรับความแตกต่าง ระวังภัยอบายมุข สร้างสุขุมอารมณ์ เชื่อมโยงวิเคราะห์

สำหรับการจัดการเรียนการสอนในประเด็นของสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น พบว่า โรงเรียนในพื้นที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก แต่เนื่องจากจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะของความเป็นพหุวัฒนธรรม ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และยังคงใช้ภาษามลายูถิ่นและภาษามลายูกกลางเป็นสื่อกลางในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากตัวเมืองหรือพื้นที่ชนบท ส่วนภาษาไทยนั้นมักจะใช้กันในพื้นที่ของเขตเมืองและในหน่วยงานต่าง ๆ ในลักษณะที่เป็นทางการ สำหรับเด็กเล็ก (เด็กแรกเกิด – ปฐมวัย) มักจะได้รับการถ่ายทอดการใช้ภาษามาจากครอบครัวโดยใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารเป็นหลัก ทำให้เด็ก

ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาหลักในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และจะเริ่มใช้ภาษาไทยมากขึ้นเมื่อได้เข้ารับการศึกษานในโรงเรียน ทำให้เด็กต้องปรับตัวในเรื่องการใช้ภาษาจากภาษามลายูถิ่นมาเป็นการใช้ภาษาไทยแทน อย่างไรก็ตามในการทำความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทยบางคำที่นักเรียนไม่ค่อยได้ใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนยังคงมีปัญหาในการสื่อสารภาษาไทย เนื่องจากนักเรียนไม่มีคลังคำศัพท์เหล่านั้นที่เป็นภาษาไทย จึงไม่สามารถออกเสียงคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทยบางคำได้ และบางครั้งก็ไม่เข้าใจคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทยว่ามีความหมายว่าอย่างไร ซึ่งคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ บางคำยังคงเป็นศัพท์ที่เป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะหรือเป็นภาษากฎหมาย จึงอาจทำให้เด็กหรือนักเรียนไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ดังกล่าว อีกทั้งประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีทัศนคติว่า การมีองค์ความรู้ในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ เป็นเรื่องที่ไกลตัว

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นว่า ควรมีการจัดทำสื่อการเรียนรู้แบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) เพื่อใช้ในการจัดการเรียนสอนในประเด็นสิทธิมนุษยชน โดยสื่อดังกล่าวจะต้องมีเนื้อหาที่มีความน่าสนใจเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้น และควรจะมีสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน เช่น การ์ดบัตรคำ บอร์ดเกม หรือคลิปวิดีโอรูปแบบการตูนแอนิเมชัน เป็นต้น ทั้งนี้สื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นไม่ควรมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนเพียงอย่างเดียว แต่ควรจะมีสอดแทรกประเด็นในเรื่องของสิทธิมนุษยชนในรูปแบบของการสะท้อนให้เห็นว่าสิทธิมนุษยชนกับวิถีชีวิตประจำวันของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร เช่น ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสื่อการเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยในเรื่องของการทำความเข้าใจเนื้อหาสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานทางด้านภาษาไทยค่อนข้างน้อย อีกทั้งสื่อดังกล่าวยังจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายูควบคู่กันไปได้เป็นอย่างดี และทำให้นักเรียนรู้สึกได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

สรุปและอภิปรายผล (Discussion)

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ทั้งตามกฎหมายระหว่างประเทศและตามกฎหมายไทยนั้น มีบริบทที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตาม การทำความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวในเชิงบริบทของกฎหมายนั้น ยังคงมีความยุ่งยากซับซ้อน ประกอบกับประชาชนในพื้นที่โดยส่วนใหญ่ยังคงใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ไม่สามารถเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษายังต้องมีการปรับตัวในการใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาไทยในช่วงระหว่างการเรียนในโรงเรียน ดังนั้น การสอดแทรกประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ จึงต้องมีสื่อการเรียนรู้แบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) ซึ่งมีคำศัพท์ที่เข้าใจได้ง่าย ส่งผลทำให้นักเรียนเหล่านี้เกิดความ

เข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันว่าไม่ใช่เรื่องที่ไกลตัวอีกต่อไป และครูผู้สอนสามารถนำสื่อการเรียนรู้ดังกล่าวไปบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้ เช่น รายวิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สื่อการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น จะต้องเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ มีความหลากหลาย เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละช่วงชั้น และจะต้องเป็นสื่อที่มีความทันสมัย เช่น ในระดับประถมศึกษา ควรมีการจัดทำการ์ตูนคำ หรือบอร์ดเกม เพื่อกระตุ้นพัฒนาการเรียนรู้และสร้างความสนุกสนานในการจัดการเรียนการสอน ส่วนในระดับมัธยมศึกษาและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น ควรจัดทำสื่อเป็นคลิปวิดีโอในรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน ทั้งนี้ สื่อการเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องจัดทำในรูปแบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเรียนรู้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการร่วมกันจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น เช่น การ์ตูนคำ บอร์ดเกม หรือคลิปวิดีโอรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน ซึ่งสื่อต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นจะต้องเป็นสื่อแบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) กล่าวคือ หากเป็นสื่อประเภทภาพนิ่งหรือสิ่งพิมพ์ เช่น การ์ตูนคำ หรือบอร์ดเกม สื่อดังกล่าวควรมีทั้งคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทยและอักษรยาวีควบคู่กันไป หากเป็นสื่อการเรียนรู้ ในลักษณะของวิดีโอ เช่น คลิปวิดีโอรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน สื่อดังกล่าวจะต้องจัดทำทั้งในรูปแบบของการพากย์เสียงภาษาไทยและภาษามลายูกลาง และมีคำบรรยายเสียงทั้งภาษาไทยและอักษรยาวีควบคู่กันไป เพื่อที่จะทำให้นักเรียนที่ใช้ภาษามลายูในการสื่อสารในชีวิตประจำวันสามารถเข้าใจแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ที่สอดแทรกไว้ในสื่อดังกล่าวได้ง่ายยิ่งขึ้น

2) โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการนำสื่อการเรียนรู้แบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) ที่จัดทำขึ้นไปเผยแพร่ในช่องทางที่มีความหลากหลาย โดยการส่งมอบสื่อให้แก่โรงเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเผยแพร่สื่อในช่องทางออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ครูและโรงเรียน ตลอดจนนักเรียนที่สนใจให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ที่ได้ให้การสนับสนุนโครงการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กิจกรรมศึกษาและสรุปผลการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งบทความวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาค้นคว้าโครงการวิจัยดังกล่าวข้างต้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 65.
- [2] ยูเนียนสาสมิต้า สาเมาะ, (2553). ภาษาเพื่อการสื่อสารในสื่อท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *ภาษาและวัฒนธรรม*, 29(2), 69-87.
- [3] สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *ประเภทของโรงเรียนเอกชน*. สืบค้น 8 มกราคม 2567, จาก https://opec.go.th/aboutus?cate_id=2
- [4] สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย. (2559). *สะพานเชื่อมโยงไปสู่อนาคตสดใส: โครงการจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. สืบค้น 8 มกราคม 2567, จาก <https://www.unicef.org/thailand/media/1296/file/>
- [5] United Nations, (n.d.), *Global Issue Human Right*. Retrieved 5 March 2024, from <https://www.un.org/en/global-issues/human-rights#:~:text=Human%20rights%20include%20the%20right,to%20these%20rights%20%20without%20discrimination>
- [6] Amnesty International Thailand, (n.d.). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน*. สืบค้น 5 มีนาคม 2567. จาก <https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/udhr/>
- [7] มานิตย์ จุมปา. (2553). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [8] ปรัชญา อากาศ. (2540). *การศึกษาพื้นที่ภาษาของภาษามลายูถิ่น ภาษากลุ่มใต้ทั่วไป และภาษากลุ่มตากใบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้: ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยใช้เกณฑ์การกระจายศัพท์* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- [9] กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). *มิติวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสภาพอนาคตคืนสู่สันติ จังหวัดชายแดนใต้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [10] สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. จาก <https://phichituta.files.wordpress.com/2014/10/definition-curriculum2551.pdf>

- [11] กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf